

Ennakkoneuvottelu: Ailangantunturin pumppuvoimalaitos ja 400 kV:n voimajohto Pirttikoskelle

Muistio

Aihe: YVA-lain 8§ mukainen 1. ennakkoneuvottelu
Aika: 13/03/2024
Paikka: Lapin ELY-keskus, Rovaniemi (huone: Erottaja), sekä etäneuvottelu Teams
Osallistujat:

Nimi	Organisaatio	Paikalla / Etänä
Markus Katara	Kemijoki Oy	E
Kari Pehkonen	Kemijoki Oy	P
Erkki Huttula	Kemijoki Oy	P
Sakari Pyhäjärvi	Kemijoki Oy	P
Petri Vihavainen	Kemijoki Oy	P
Tuomas Timonen	Kemijoki Oy	P
Tarja Zitting-Huttula	Kemijoki Oy	E
Timo Ilo	Kemijoki Oy	E
Maria Pikkupirtti	Kemijoki Oy	E
Kaisa Kettunen	AFRY Finland Oy	P
Heli Harju	AFRY Finland Oy	E
Lotta Lehtinen	AFRY Finland Oy	E
Pauli Korkiakoski	AFRY Finland Oy	E
Aija Degerman	AFRY Finland Oy	E
Tarja Ojala	AFRY Finland Oy	E
Timo Jokelainen	Lapin ELY-keskus	P
Olli Rönkä	Lapin ELY-keskus	P
Satu Bäckmand-Liimatta	Lapin ELY-keskus	E
Anne Lindholm	Lapin ELY-keskus	E
Sannamari Pehkonen	Lapin ELY-keskus	P
Juha-Petri Kämäräinen	Lapin ELY-keskus	P
Maija Mäkelä	Lapin ELY-keskus	P
Tarmo Oikarinen	Lapin ELY-keskus	E
Päivi Kainulainen	Lapin ELY-keskus	E
Juuso Puurula	Lapin ELY-keskus	E
Heikki Laitala	Lapin ELY-keskus	E
Annukka Puro-Tahvanainen	Lapin ELY-keskus	P
Leena Ruokanen	Lapin ELY-keskus	P
Timo Hampinen	Kainuun ELY-keskus	P
Timo Regina	Kainuun ELY-keskus	E
Tiina Elo	Lapin liitto	E
Jouni Pihlaja	GTK	P
Antti Nummi	GTK	E
Taija Huotari	GTK	E
Hannu Panttila	GTK	E
Timo Rantala	Lapin Pelastuslaitos	E
Marja Anttonen	Paliskuntain yhdistys	E
Martti Valkola	Kemijärven kaupunki	E

Marjo Säärelä	Kemijärven kaupunki	E
Jemina Lahtela	Kemijärven kaupunki	E
Elina Aaltonen	Kemijärven kaupunki	E
Pekka Liisanantti	Kemijärven kaupunki	E
Pekka Peuranen	Rovaniemen kaupunki	P
Harri Katainen	Rovaniemen kaupunki	P
Ari Meriruoko	Metsähallitus, luontopalvelut	E

1 Neuvottelun avaus ja järjestäytyminen

Neuvottelu avattiin klo 9:00. Sovittiin, että neuvottelun puheenjohtajana toimii Timo Jokelainen, Lapin ELY-keskus ja muistion laatijana toimii Heli Harju, AFRY Finland Oy. Muistion allekirjoittajiksi hyväksyttiin Olli Rönkä, Lapin ELY-keskus ja Erkki Huttula, Kemijoki Oy. Muistio ja sen liitteet laaditaan julkiseksi, mutta jo toimitettu aineisto on salassa pidettävää.

Asialista hyväksyttiin. Sovittiin, että voidaan keskustella myös hankkeen esittelykohtien aikana ja jälkeen. Läsnäolijat paikan päällä Rovaniemellä sekä etäyhteydellä esittäytyivät.

2 Hankkeen esittely (hankkeesta vastaava ja konsultti)

Tuomas Timonen (Kemijoki Oy) alusti esitystä. Hanke on aiheuttanut paljon kiinnostusta valtakunnallisesti ja ministeriössä asti. Uudenlainen hanke Suomessa.

Petri Vihavainen (Kemijoki Oy) esitteli pumppuvoimalan teknistä taustaa ja Ailangantunturin hanketta (Liite 1).

Hankealue sijoittuu Kemijärven kaupungin eteläpuolelle Ailangantunturiin ja Kemijärven Kauhaselän Kuusilahteen. Sähkönsiirron osalta voimajohto kulkee joko länsi- tai itäreittä kohti Jumisko-Pirttikosken voimajohtoa ja kulkee sen rinnalla.

Pumppuvoimala toimii energian varastona: vettä pumpataan ylävarastoon, kun sähköstä on ylitarjontaa ja juoksutetaan alas turbiinien läpi, kun sähkön kulutus on suurta. Pumppuvoima tasapainottaa sähköjärjestelmää ja mahdollistaa uusiutuvien energialähteiden tehokkaamman hyödyntämisen. Muualla Euroopassa pumppuvoima on jo laajasti käytössä. Pumppuvoimakapasiteetti oli vuonna 2022 Euroopassa yhteensä 56 GW. Kemijärvelle on tiedossa kaksi muutakin energiavarastoselvitystä (muiden toimijoiden).

Tässä hankkeessa Ailangantunturin allas toimisi pumppuvoimalan yläaltaana ja Kemijärvi ala-altaana. Voimalasta täytyy rakentaa myös 400 kV voimajohto Pirttikosken sähköasemalle, sen pituus olisi n. 35 km. Pumppuvoimalan sähköntuotantoteho on 550 MW. Korkeusero ylä- ja ala-altaan välillä n. 200 m. Yläaltaan pinta-ala n. 1 km². Yläaltaasta Kemijärveen johtavan vesitunnelin pituus 4,5 km ja halkaisija 9 m. Mitoitusvirtaama on 300 m³/s.

Hankkeen aikataulu: Esiselvitys 2023, YVA-menettely 2024–2025, lupamenettelyt 2025–2028, rakentaminen 2028–2032.

Vaihtoehtoisia vesitunneli- ja voimajohtoreittejä on mietitty. Yläaltaan sijainnille ei ole vaihtoehtoja. YVA-ohjelmaa on tehty Kuusilahteen johtavan vesitunnelin suunnitelmilla. Muita vaihtoehtoisia reittejä olisivat reitit yläaltaasta katsottuna itään päin Kemijärveen. Hankkeesta vastaava keskusteli vesitunnelin eri linjausvaihtoehtojen esittämisestä ja esittämisen tarkkuustasosta YVA-ohjelmassa yhteysviranomaisen ja muiden neuvottelun osallistujien kanssa.

Puheenjohtajan näkemyksen mukaan YVA-ohjelmassa voi jo hylätä epätarkoituksenmukaiset vaihtoehdot. Perusteina voi olla teknistaloudelliset tai ympäristölliset perusteet. Nämä pitää vain kuvata tarkasti YVA-ohjelmaan.

Hanke on kokoluokaltaan mittava ja on YVA-lain hankeluettelon mukainen hanke, koska kyseessä on 400 kV:n voimajohdon (kohta 8 b) rakentaminen ja rakennettavan yläaltaan säännöstelytilavuus on yli 10 Mm³ (kohta 3 a).

3 Hankealueelle suunnitellut selvitykset

Kaisa Kettunen (AFRY) esitteli hankealueelle suunniteltuja selvityksiä ja tunnistettuja mahdollisia vaikutuksia (Liite 2).

Hankkeessa on suunniteltu uutta 400 kilovoltin voimajohtoa olemassa olevan 110 kilovoltin voimajohdon rinnalle. Yhteispylväitä ei nähdä tällä hetkellä mahdollisina, koska niiden rakentaminen aiheuttaisi kolmannen osapuolen omistaman Jumiskon vesivoimalan käyttökatkoksen pitkäksi aikaa. Sähköasema tulee maan alle. Minimivesimäärä pumppuvoimalan yläaltaassa olisi suurempi kuin nykyisen Tunturilammen vesimäärä, eli vedenpinta nousisi kaikissa käyttötilanteissa nykytilaan verrattuna. Alaveden ja yläveden välinen ero on noin 15 metriä, joten tuleva allas ei sopisi virkistyskäyttöön. Pohjan mahdollinen eroosio otetaan huomioon suunnittelussa. Yläaltaan patojen rakennusmateriaali on suunniteltu saatavan tunnelin louhinnasta, mutta materiaalia on tuotava myös muualta. Vesitunnelin suulta ruopataan noin 1 kilometriä pitkä ja 400 metriä leveä "kanava". Läjitysalue on suunniteltu ruoppausalueen läheisyyteen. Kemijärvi pysyy todennäköisesti jonkun matkaa putken suulta sulana talvikautena, nämä pyritään selvittämään mallinnuksella.

Konsultti on tunnistanut tässä vaiheessa useita vaikutuksia, jotka täsmentyvät YVA-ohjelmaan. Vaikutusten arviointia varten tehtäviä nykytila- ja vaikutusselvityksiä ovat mm. kasvillisuus- ja luontotyyppiselvitykset laajalta vaikutusalueelta, viitasammakkoselvitys, linnustoselvitys, havainnekuvat, sedimenttiselvitys, tunturilammen koekalastus, vesistömallinnus, hiilijalanjälki.

4 Menettelyt ja niiden yhteensovittaminen

Kaisa Kettunen (AFRY) esitteli tunnistetut hankkeen vaatimat menettelyt ja niiden aikataulua (Liite 2).

YVA-menettely koostuu YVA-ohjelmasta ja -selostuksesta. YVA-ohjelma laaditaan toukokuun alussa. YVA-ohjelma on nähtävillä 30 päivän ajan. Yhteysviranomaisen lausunto saadaan heinäkuun puolivälissä. Erillisselvityksiä aletaan tekemään jo keväällä

ja kesällä. YVA-selostusta laaditaan elokuusta 2024 vuoden 2025 helmikuuhun. Ympäristövaikutusten arviointiselostus on nähtävillä 30–60 päivän ajan. Yhteysviranomaisen perusteltu päätelmä saadaan kesäkuun 2025 loppuun mennessä. Ennakkoneuvotteluja pidetään tarvittaessa.

YVA-menettelyn lisäksi on tunnistettu hankkeen vaatimia muitakin mahdollisia menettelyitä. YVA-menettelyn rinnalla käydään neuvotteluja kaavoituksesta ja rakennusluvasta keväällä ja kesällä 2024. Sidosryhmäyhteistyö alkaa keväällä 2024 seurantaryhmän palaverilla sekä yleisötilaisuudella. Maanomistajatilaisuus on jo pidetty ja maanomistajien kanssa käydään keskustelua. Muita tässä vaiheessa tunnistettuja mahdollisia menettelyitä ovat myös ympäristölupa, vesilupa, hankelupa (voimajohdolle), liittymäluvat (teille), luonnonsuojelulain poikkeamislupa, sähköverkkoon liittymislupa ja maa-ainesten ottolupa.

Kemijärveä säännöstellään Kemijoki Oy:n Seitakorvan vesivoimalaitoksella. Lisäksi Kemijärveen johdetaan vettä PVO-Vesivoima Oy:n omistaman Jumiskon vesivoimalan kautta. YVA-lain mukaan yhteisvaikutukset arvioidaan muiden olemassa olevien ja/tai hyväksytyjen hankkeiden vaikutusten kanssa. Kemijoki Oy suunnittelee useampaa pumppuvoimalaitosta Kemijoen vesistöalueelle. Lisäksi Pohjolan Voima on ilmoittanut suunnittelevansa pumppuvoimahanketta noin 5 kilometrin päähän Ailangantunturista Mömmövaaraan/Askanaapaan. Suomen Voima on myös ilmoittanut suunnittelevansa hanketta Kemijärven alueelle Seitakorvan voimalaitoksen läheisyyteen. Näistä uusista hankkeista on rajallisesti julkista tietoa saatavilla tällä hetkellä.

5 Viranomaisten puheenvuorot

5.1 Lapin liitto

Tiina Elo totesi, että Rovaniemen ja Itä-Lapin maakuntakaava on voimassa. Maakuntakaavasta odotetaan hallinto-oikeuden päätöstä lähiaikoina. Liiton ja hankkeesta vastaavan välillä on käyty keskusteluja ja liiton näkemys on, että hanke ei tarvitse vaihemaakuntakaavaa.

5.2 Kemijärven kaupunki

Martti Valkola nosti esiin, että kaavoitus ja rakennuslupa ovat hankkeen kannalta keskeiset asiat. Vaikutukset selvitettävä huolellisesti. Jemina Lahtela totesi, että kaupunki päättää mahdollisesta kaavoituksesta YVA-menettelyn aikana.

5.3 Lapin pelastuslaitos

Timo Rantala toi esille, että viranomaisverkon kuuluvuus varmistettava hankealueella, esimerkiksi kallion sisällä.

5.4 Rovaniemen kaupunki

Ei kommentoitavaa tässä vaiheessa.

5.5 GTK

Hannu Anttila toi esiin, että GTK ei ole tehnyt kairauksia alueella ja aineisto perustuu vain pintahavaintoihin. Niiden perusteella kallio vaikuttaisi graniitilta. Louhittavasta

aineksesta on tarkasteltava sen soveltuvuutta patomateriaaliksi (karakterisointi). GTK:lta vielä huomio, että tarjoavat kallioasiantuntija-apua tarvittaessa.

5.6 Metsähallitus

Ari Meriruoko toi esiin, että hankealue on salassa pidettävän lajin reviiriä. Metsähallitus voi tarvittaessa tehdä mallinnuksia hankkeen vaikutuksista. Lisäksi suojelualueet ja suojellut lajit otettava hankkeessa huomioon.

5.7 Paliskuntain yhdistys

Marja Anttonen nosti esiin, että hanke sijoittuu ainakin Hirvasniemen ja Pyhä-Kallion paliskuntien alueille ja se on laidunaluetta. Erotusaita on merkitty maakuntakaavaan erityisen tärkeänä poronhoitoon liittyvänä rakenteena. Poronhoitoon kohdistuvat vaikutukset on arvioitava. Poronhoitolain 53 §:n mukainen neuvotteluvelvollisuus on otettava huomioon. Vuoropuhelu on tärkeää oikea-aikaisesti. Voimajohtojen alue on valtion mailla. Yhteisvaikutusten arviointi on tärkeää.

5.8 Kainuun ELY-keskus

Timo Regina toi esiin, että padon alaosan leveys (ja pinta-ala) on otettava huomioon ympäristövaikutusten arvioinnissa sekä patojen stabiiliteettitarkastelussa. YVA:ssa on hyvä esittää jo alustava tyyppipoikkileikkaukset padoista. Patojen teknisten ratkaisujen toteuttamiskelpoisuus on tutkittava. Pato-onnettomuudesta aiheutuvia vaikutuksia on tunnistettava jo YVA-menettelyn aikana, vaikka varsinaista vahingonvaaraselvitystä ei vielä tässä vaiheessa tarvita.

5.9 Yhteysviranomainen

Tarmo Oikarinen toi esiin, että vaikutukset liikenteeseen on arvioitava.

Päivi Kainulainen toi esiin, että paliskuntien varhainen osallistaminen on tärkeää ja huomioitava, että hankealue sijoittuu (osittain) yksityisten maille. Vaikutusarviossa otettava huomioon voimajohtojen alue, läjitysalueet ja maa-ainesten otto.

Heikki Laitala toi esiin Tunturilammen mahdollisen reliktinierian esiintymisen tutkimista e-DNA-menetelmällä. Vaihtoehtojen vertailuun mahdollisen itäpuolen osalta hän totesi, että siellä on Kemijärven harvoja paikkoja, jossa on kerrostunutta vettä ja tämä on otettava huomioon. Muuttuneiden olosuhteiden (mm. virtausolosuhteet ja ruoppausten vaikutukset sekä pumppuvoimalaitoksen käytön vaikutus veden happipitoisuuteen) vaikutukset Kemijärvessä on hyvä ottaa mukaan vaikutusarvioihin. Vedenoton vaikutukset kalastoon on huomioitava.

Anne Lindholm totesi kallioperän osalta, että olisi hyvä tutkia sen soveltuvuus tunnelin louhimiseen (mm. kallioperän rakenteen selvittäminen). Lisäksi hän toi esiin pohjavesimallinnuksen mahdollisuuden, mm. tunnelin louhimisesta mahdollisesti aiheutuvien pohjavesivaikutusten arvioimiseksi. Luontokartoituksista hän toi esiin lähteiden inventoinnin myös vesilain näkökulmasta. Ja lisäksi, vaikka luokiteltuja pohjavesialueita ei ole hankealueella, mutta lähistöllä on, joten hankkeen vaikutukset niihin tulisi arvioida.

Maija Mäkelä nosti esiin, että hankealueen läheisyydessä esiintyy toistakin sensitiivistä lajia. Olisi syytä selvittää, esiintyykö sitä myös itse hankealueella. Hän myös nosti esiin, että esitetty voimajohdon linjaus vaikuttaa suojelualueisiin ja lähtökohtaisesti perustetulle suojelualueelle rakentaminen on rauhoitussäännöksissä kielletty. Suojelu-alue on myös Natura-alue, mutta ei lintudirektiivin mukainen sellainen. Kannattaa ottaa luontoselvityksissä huomioon, että on julkaistu päivitetty luontoselvitysopas.

Sannamari Pehkonen nosti esiin, että ruoppausmäärät ja läjitysalueet tulee selvittää ja niiden vaikutukset arvioida. Lisäksi hän totesi, että rakentamisen aikaiset ja toiminnan aikaiset vaikutukset tulee selvittää erikseen.

Juha-Petri Kämäräinen totesi, että mahdolliset vaikutukset alapuolisten voimalaitosten juoksutusvirtaamiin on selvitettävä. Lisäksi hän nosti esiin, että hankkeen vaikutukset Kemijärven virtaamiin, pinnankorkeuteen sekä rantojen ja pohjan olosuhteisiin on selvitettävä. Esimerkiksi Lehtosalmi on jyrkkäpiirteinen ja kapea ja siellä on eroosioherkkää hienoaainesta, jolloin mahdollisesti suurentuvat virtaamat voivat kasvattaa rantojen ja pohjan eroosiota.

Annukka Puro-Tahvanainen nosti esiin, että myös Tunturilammesta ja muista hankealueen vesistöistä on kuvattava nykytila. Lisäksi vesistövaikutukset on arvioitava myös kaikista hankealueen vesistä.

Olli Rönkä toi esiin, että koska kyseessä on uusi hanketyyppi, kannattaa YVA-ohjelman hankekuvauksessa käyttää paljon havainnollistavia ja laadukkaita kuvia, karttoja ja poikkileikkauksia. YVA-ohjelmassa tulee kiinnittää huomioita otsikoiden ja tekstien vastaavuuteen. YVA-ohjelman tulee olla selkeä ja ymmärrettävä.

Leena Ruokanen nosti esiin, että YVA-ohjelman hankekuvauksen olisi oltava mahdollisimman julkinen. YVA-ohjelmassa kannattaa panostaa hankekuvaukseen, hankkeen vaihtoehtojen selkeyteen sekä siihen, että otsikon alla on otsikon mukaista tekstiä. Hän painotti myös, että YVA-asiakirjoissa on hyvä olla paljon kuvia ja karttoja. Lisäksi hän totesi, että luontokartoitukset ovat kriittiset hankkeen aikataulun osalta, hän ehdotti, että pidetään palaveri ennen kesän selvityksiä, jotta varmistetaan niiden kattavuus. Lisäksi hän toi esiin, että Lapin maakuntamuseon kanssa olisi hyvä pitää erillinen neuvottelu ennen arkeologisia selvityksiä. Lisäksi hän nosti esiin, että on hyvä selvittää, vaatiiko joku rakentaminen maankäyttö- ja rakennuslain soveltamista. Lisäksi hän huomautti, että sosiaalisten vaikutusten arviointi on eri asia kuin sidosryhmäyhteistyö. Lopuksi hän vielä totesi, että YVA-menettelyn aikana voi olla useampi ennakkoneuvottelu.

Timo Jokelainen toi esiin vielä YVA-menettelyn ja Natura-arvioinnin yhteensovittamisen. Tulee päättää mahdollisimman pian, että tehdäänkö ne erikseen vai yhdessä.

6 Aikataulu ja jatkotoimenpiteet

Hankkeen suunnitteluajataulusta: YVA-ohjelma on valmis toukokuun alussa, luontoselvitykset tehdään keväällä ja kesällä. Maankäyttö- ja rakennuslain mukaisista menettelyistä neuvotellaan Kemijärven kaupungin kanssa. YVA-ohjelma on nähtävillä 30 päivän ajan. Yhteysviranomaisen lausunto saadaan heinäkuun puolivälissä. Myös

sidosryhmäyhteistyö alkaa keväällä 2024 seurantaryhmän kokoontumisella sekä yleisötilaisuudella. Ennakkoneuvotteluja pidetään tarvittaessa.

7 Muut asiat

Muistio laaditaan siten, että se voi olla julkinen.

8 Neuvottelun päättäminen

Neuvottelu päätettiin klo 11:30.

Muistion laatija:

Heli Harju,

AFRY Finland Oy

Muistion varmennus:

DocuSigned by:

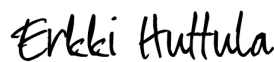

DD2419638623486...
Olli Ronkä

Lapin ELY-keskus

Yhteysviranomaisen edustaja

DocuSigned by:

453F219077184FD...
Erkki Huttula

Kemijoki Oy (Hankevastaava)

Hankevastaavan edustaja

Certificate Of Completion

Envelope Id: 453D55664E6542A0AEFBD1C71D368708

Status: Completed

Subject: Complete with DocuSign: Ennakkoneuvottelun_13.3.2024_muistio.pdf

Source Envelope:

Document Pages: 7

Signatures: 2

Envelope Originator:

Certificate Pages: 2

Initials: 0

Heli Harju

Sweden

Sweden, 11

AutoNav: Enabled

heli.harju@afry.com

Envelopeld Stamping: Enabled

IP Address: 193.210.193.109

Time Zone: (UTC+01:00) Amsterdam, Berlin, Bern, Rome, Stockholm, Vienna

Record Tracking

Status: Original

Holder: Heli Harju

Location: DocuSign

5/6/2024 1:29:56 PM

heli.harju@afry.com

Signer Events

Erkki Huttula

erkki.huttula@kemijoki.fi

Security Level: Email, Account Authentication (None), Authentication

DocuSigned by:

Erkki Huttula

453F219077184FD...

Signature Adoption: Pre-selected Style

Using IP Address: 213.28.255.18

Timestamp

Sent: 5/6/2024 1:42:27 PM

Viewed: 5/6/2024 1:43:37 PM

Signed: 5/6/2024 1:46:50 PM

Authentication Details

SMS Auth:

Transaction: 1ca34ab9-4ff2-4156-b87a-0a4370c73bb7

Result: passed

Vendor ID: TeleSign

Type: SMSAuth

Performed: 5/6/2024 1:43:20 PM

Phone: +358 40 5713361

Electronic Record and Signature Disclosure:

Not Offered via DocuSign

Olli Rönkä

olli.ronka@ely-keskus.fi

Security Level: Email, Account Authentication (None), Authentication

DocuSigned by:

Olli Rönkä

DD2419638623486...

Signature Adoption: Pre-selected Style

Using IP Address: 46.30.132.232

Timestamp

Sent: 5/6/2024 1:42:27 PM

Viewed: 5/6/2024 1:52:38 PM

Signed: 5/6/2024 1:53:06 PM

Authentication Details

SMS Auth:

Transaction: 4b21e1cd-321e-479c-bb48-06205f891d8f

Result: passed

Vendor ID: TeleSign

Type: SMSAuth

Performed: 5/6/2024 1:52:32 PM

Phone: +358 50 3508612

Electronic Record and Signature Disclosure:

Not Offered via DocuSign

In Person Signer Events	Signature	Timestamp
Editor Delivery Events	Status	Timestamp
Agent Delivery Events	Status	Timestamp
Intermediary Delivery Events	Status	Timestamp

Certified Delivery Events	Status	Timestamp
---------------------------	--------	-----------

Carbon Copy Events	Status	Timestamp
--------------------	--------	-----------

Witness Events	Signature	Timestamp
----------------	-----------	-----------

Notary Events	Signature	Timestamp
---------------	-----------	-----------

Envelope Summary Events	Status	Timestamps
-------------------------	--------	------------

Envelope Sent	Hashed/Encrypted	5/6/2024 1:42:28 PM
Certified Delivered	Security Checked	5/6/2024 1:52:38 PM
Signing Complete	Security Checked	5/6/2024 1:53:06 PM
Completed	Security Checked	5/6/2024 1:53:06 PM

Payment Events	Status	Timestamps
----------------	--------	------------